

Ústavné práva a médiá

Ochrana osobnosti v MP

Ústava SR

- ústavný zákon č. 460/1992 Zb. v znení zmien a doplnkov (ďalej aj Ústava SR, al. ÚSR)
 - A) Základné ľudské práva a slobody (najmä čl. 14, 15, 16, 19, 20, 21, 22, 24 Ústavy SR)**
 - B) Politické práva**

A) Základné ľudské práva a slobody

čl. 19 Ústavy SR

- Každý má právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena.
- Každý má právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života.
- Každý má právo na ochranu pred neoprávneným zhromažďovaním, zverejňovaním alebo iným zneužívaním údajov o svojej osobe.

čl. 22 Ústavy SR

- Listové tajomstvo, tajomstvo dopravovaných správ a iných písomností a ochrana osobných údajov sa zaručujú.

čl. 24, 1. veta Ústavy SR

- Sloboda myslenia, svedomia, náboženského vyznania a viery sa zaručujú.

Právna úprava ochrany osobnosti FO

- **všeobecná** - podľa OZ (vychádza z Ústavy SR)
 - najmä život a zdravie, občianska česť a ľudská dôstojnosť, súkromie, meno a prejavy osobnej povahy
- **osobitná** - podľa predpisov MP (ZVR a TlačZ);
špeciálna úprava ochrany určitých práv
 1. **ochrana ľudskej dôstojnosti a ľudskosti** (§ 19 ZVR, §§ 8-10 TlačZ),
 2. **ochrana maloletých** (§ 20 ZVR),
 - **právo na opravu** (osobitne upravené v ZVR a TlačZ)
 - **právo na odpoveď a právo na dodatočné oznámenie** (TlačZ)

Ochrana osobnosti v iných PP

- § 75 ZP (pracovný posudok, potvrdenie o zamestnaní),
- § 204 a nasl. TZ (TČ proti rodine a mládeži)
- § 179 a nasl. TZ (TČ proti slobode a ľudskej dôstojnosti)
- § 373 TZ (TČ ohovárania)
- § 55 ods. 1 TP (spôsoby vykonávania úkonov TK – rešpektovať dôstojnosť a ústavou zaručené zákl. pr. a slobody zúčastnených osôb)
- zákon o ochrane osobných údajov (§ 7 ods. 7)
- administratívne PP (zdravotnícke, sociálne)
- osobné práva autora a výk. umelca

Všeobecná úprava ochrany osobnosti FO a dobrej povesti PO v OZ

- stret viacerých ústavných práv, najmä práva na informácie a práva na ochranu osobnosti (verejných záujmov a záujmov jednotlivca)
- **ochrana osobnosti FO** § 11 a nasl. OZ; všeobecná a základná súkromnoprávna úprava, na ňu nadväzujú ďalšie normy súkromného práva a verejného práva.
- úprava v OZ vychádza z Ústavy SR (ochrana cti, dôstojnosti, súkromia a mena)
- ochrana osobnosti FO v súvislosti s médiami aktuálna najmä vydávaním tlačovín, vysielaním televízie al. rozhlasu.
- **ochrana PO**
 - právo na ochranu názvu a dobrej povesti (§ 19b OZ) a
 - ochrana obchodného mena (§ 8 a nasl. OBZ);
 - obdoba ochrany cti a mena u FO

Ochrana osobnosti FO v OZ

- vychádza z čl.19 Ústavy SR;
- podrobnejšie upravená v OZ v rámci ochrany osobnosti (§ 11 a nasl.) .
- § 11 OZ - FO má právo na ochranu svojej osobnosti, najmä:
 - života a zdravia (telesná integrita),
 - občianskej cti a ľudskej dôstojnosti (vzťahy v spoločnosti, k iných spoluobčanom, k spolupracovníkom...)
 - súkromia (intímna sféra, život v rodine, myšlienkový a citový život...),
 - mena (meno a priezvisko, rodné, pseudonym)
 - prejavov osobnej povahy (zachytené na hm. substráte: písomnosti osobnej povahy, obrazové snímky, obrazové a zvuk. záznamy, podobizne).
- demonštratívny výpočet chránených práv spätých s osobnosťou FO a s jej rozvojom; nevylučujú sa ďalšie práva, ktoré sú zakotvené v Ústave SR a LZPS; napr. právo na listové tajomstvo, právo na vnútorný pokoj človeka, právo na nerušený výkon rodičovských práv a pod.

Rozlišovanie FO v MP

- **osoby verejného záujmu**
 - možnosť zverejňovať informácie zo súkromného života (časovo neobmedzene – po dobu, keď sú osobami verejného záujmu; len pravdivé informácie; neplatí absolútne – ak nesúhlasia; napr. ľudia zo showbiznisu, politici, športovci)
 - iné osoby (časovo obmedzene; napr. obžalovaný v TK)
- **súkromné osoby** - široká ochrana osobnostných práv, neprípustné zverejňovanie akýchkoľvek informácií zo súkromného života (ani pravdivých)

V súvislosti s médiami najčastejšie zásah do:

1. práva na ochranu cti a dôstojnosti

- možnosť použiť občianskoprávne prostriedky ochrany osobnosti v každom prípade, keď došlo k
 - » neoprávnenému zásahu (nie okolnosti vylučujúce protiprávnosť alebo zákonné licencie § 12 ods. 2, 3 OZ), ktorý je
 - » objektívne spôsobilý privodiť FO ujmu (ujma nemusí skutočne vzniknúť); ústny, písomný, urobený prostredníctvom akýchkoľvek masovokomunikačných prostriedkov, ale aj mlčky - vo forme obrazového spravodajstva, uverejnením fotografie atď.

2. práva na súkromie

1. Ochrana cti a dôstojnosti FO

- potreba skúmať, či prejav urobený oprávnene
 - so súhlasom osoby, ktorej sa týka
- rozlišovať:
 - **hodnotiaci úsudok, kritiku** (nemožný dôkaz pravdy) a
 - **skutkové tvrdenie – fakt** (pravdivosť overiteľná);
- rozdiely: hľadisko pravdivosti, vecnosti, objektívnosti a cieľa, ktorý sa prejavom sleduje.
- zákon postihuje:
 - prejavy nepravdivé (ZVR, TlačZ),
 - prejavy skresľujúce pravdu (iba ZVR)
 - pravdivé tvrdenia, spôsobilé ohroziť vážnosť FO (napr. správa z intímnej sféry)
- neoprávnené:
 - difamujúce skutkové tvrdenia,
 - hanobiaca kritika,
- oprávnené:
 - kritika protispoločenského konania FO – oprávnený zásah proti spoločenským neduhom

- **OZ** - neoprávnený zásah do osobnosti FO - sloboda prejavu obmedzená na základe intenzity zásahu informácie do osobnostných práv nie na základe pravdivosti či nepravdivosti informácie; možnosť obmedziť slobodu prejavu aj ohľadne niektorých pravdivých informácií
- **TZ** - nepravdivosť zverejneného údajá (skutkového tvrdenia) jednou z nevyhnutných podmienok vzniku trestnej zodpovednosti (§ 373 TZ ohováranie)

Právo na informácie vs. právo na ochranu osobnosti

- riešenie konkurencie (stretu) práva na informácie a práva na ochranu osobnosti
- pri súbežnej realizácii oboch ústavných práv – obmedzenie jedného v prospech zachovania druhého
- Európske právne prostredie - právo na ochranu osobnosti jedno z najsilnejších
 - ochrana osobnosti a súkromia bežného občana má prednosť, právo na informácie musí ustúpiť
 - u verejných činiteľov vystupuje do popredia právo na informácie
 - ochrana súkromia menej intenzívna (verejne činné osoby napr. politici sú pod väčším drobnohľadom médií, musia vopred počítať s tým a strpieť to, že sa nimi bude verejnosť viac zaoberať)
 - existujú hranice, môže dôjsť k zásahom do práv na ochranu osobnosti (napr. súkromie verejných činiteľov;

Právo na kritiku

- súčasť prijímania informácií
- najmä ŠO, kritika politickej moci a jej reprezentantov.
- ESĽP rozšíril hranice prípustnej kritiky reprezentanta štátnej moci v porovnaní so súkromnou osobou.
 - „Človek, ktorý vstúpil do politického života si musí uvedomiť, že jeho súčasťou je aj určité obmedzenie jeho práva na súkromný život a môže byť vo verejnom záujme predmetom širšej i ostrejšej kritiky, nielen zo strany novinárov, ale aj svojich politických oponentov.“

Kritika

- **hanobiaca** (neoprávnená)
- **satirická** (oprávnená);
 - karikatúra - úmyselne skreslené a prehnané zobrazenie osôb alebo javov
- oprávnená kritika - neprekračuje medze vecnej kritiky opierajúcej sa o pravdivé a konkrétne skutočnosti a z nich vyplývajúce závery, je primeraná obsahom a formou.
 - vecná kritika vychádza z pravdivých podkladov a logicky z nich odvodzuje hodnotiace úsudky a závery
 - konkrétna kritika vychádza z pravdivých skutočností a opiera sa o fakty (nielen o všeobecné informácie) z ktorých možno vyvodiť logické závery
 - primeraná kritika – použité vyjadrovacie prostriedky sú v súlade s cieľom kritiky (nemá kritizovaného urážať)

- osobitne vnímať kritiku verejne činných osôb; judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva: „**Limity prijateľnej kritiky sú širšie u politických osobností než u súkromných osôb. Na rozdiel od súkromných osôb sa politik nevyhnutne a vedome podrobuje dôkladnej kontrole každého svojho slova a činu zo strany novinárov, i zo strany širokej verejnosti a v dôsledku toho musí preukázať vyššiu mieru tolerantnosti**“.
- miera prípustnej kritiky
 - vláda – politici – ostatní verejní činitelia (špeciálna ochrana súdov) – občan
 - veci verejné – všeobecného záujmu - súkromné - intímne

Postavenie a pôsobnosť ESĽP

- Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu (ESĽP)
- zriadený Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd
- konečný rozsudok je záväzný a štát je povinný ho vykonať, vrátane prijatia všeobecných a konkrétnych opatrení na predchádzanie vzniku obdobných porušení Dohovoru zo strany SR. Vykonanie rozsudku sleduje Výbor ministrov Rady Európy. Súčasťou vykonania rozsudku je aj vyplatenie spravodlivého zadosťučinenia sťažovateľovi vo výške, ktorú určí ESĽP na základe návrhu sťažovateľa po vyjadrení vlády SR.
- vynútiteľnosť rozhodnutia – rovina diplomatická, politická

Osobitná ochrana ľudskej dôstojnosti a ľudskosti v predpisoch MP

- **§ 19 ZVR** programová služba a všetky jej zložky nesmú spôsobom svojho spracovania a svojím obsahom zasahovať do ľudskej dôstojnosti a základných práv a slobôd iných, nesmie sa:
 - propagovať násilie a otvorenou alebo skrytou formou podnecovať nenávisť, znevažovať alebo hanobiť na základe pohlavia, rasy, farby pleti, jazyka, viery a náboženstva, politického či iného zmýšľania, národného alebo sociálneho pôvodu, príslušnosti k národnosti alebo k etnickej skupine,
 - uvádzať diela, ktoré znázorňujú používanie strelných zbraní, devastácie životného prostredia a zábery, ktoré by mohli navodiť dojem skrytej formy propagácie alkoholizmu, fajčenia a používania omamných látok, jedov a prekurzorov;
 - propagovať vojnu alebo opisovať kruté alebo inak neľudské konanie
 - bezdôvodne zobrazovať scény reálneho násillia, kde sa nenáležitou formou zdôrazňuje skutočný priebeh umierania alebo sa zobrazujú osoby vystavované fyzickému či psychickému utrpeniu spôsobom, ktorý sa považuje za neoprávnený zásah do ľudskej dôstojnosti; platí to aj vtedy, ak dotknuté osoby s takým zobrazením súhlasili,
 - otvorene alebo skrytou formou propagovať alkoholizmus, fajčenie, užívanie omamných látok, jedov a prekurzorov
 - nenáležitou formou zobrazovať maloletých, ktorí sú vystavovaní fyzickému alebo psychickému utrpeniu

Stret práv na ochranu osobnosti, slobodu prejavu a práva na informácie

- vyjadrenie **rovnováhy** medzi ústavnými právami: právo na informácie a právo na slobodu prejavu a právo na ochranu osobnosti
- Ústavný súd SR: „Všetky základné práva a slobody sa chránia len v takej miere a rozsahu, dokiaľ uplatnením jedného práva alebo slobody nedôjde k neprimeranému obmedzeniu, či dokonca popretiu iného práva či slobody.“ (Pl.ÚS 7/96).
- Ústavný súd ČR: „Vždy je nevyhnutné skúmať mieru (intenzitu) tvrdeného porušenia základného práva na ochranu osobnosti (osobnej cti a dobrej povesti) a to práve v kontexte na slobodu prejavu a s právom na informácie a zo zreteľom na požiadavku proporcionality uplatňovania týchto práv (a ich ochrany)“.
- **rozpor** medzi týmito právami nemožno posúdiť jednoznačne, čo je prednostné, v súlade s európskym právnym prostredím a závermi ESĽP - prikloniť sa vždy na stranu FO a poskytnúť jej prvotnú ochranu, nakoľko predčasne zverejnená informácia o ktorej sa neskôr ukáže že nie je pravdivá alebo že je pravdu skresľujúca, prinesie ďalekosiahlu ujmu než to, že by sa verejnosť o niečom pravdivom dozvedela o pár dní neskôr.

2. Ochrana súkromia

- ochrana celej intímnej sféry FO, vnútorného myšlienkového a citového života; (život v rodine, vo vzťahu k inej osobe s ktorou je v úzkom citovom alebo priateľskom vzťahu).
- zásah môže byť spôsobený:
 - zásahom do práva na ochranu podoby FO a
 - ochranu mena,
 - zverejnením pravdivých tvrdení o intímnej sfére FO.
- čl. 12 Všeobecnej deklarácie ľudských práv nikto nesmie byť vystavený svojvoľnému zasahovaniu do súkromného života, do rodiny, domova, korešpondencie, ani útokom na svoju česť a povesť.
- **právo na súkromie** – právo jednotlivca (FO) rozhodnúť, či a v akom rozsahu majú byť skutočnosti z jeho súkromného života sprístupnené iným. Predmet ochrany tvorený vnútornou, intímnou sférou života FO, vytváraný skutočnosťami súkromného života.
- **spôsoby** zásahu do súkromia - ústne alebo písomne, zásah do práv na ochranu prejavov osobnej povahy ako sú písomnosti, podobizne, obrazové a zvukové záznamy, obrazové snímky týkajúce sa FO alebo jej prejavov osobnej povahy (§ 12 ods.1 Občianskeho zákonníka)